

Аутор подвлачи да се о Овидију с обзиром на опсег његовог дела и на његов историски и реални значај писало сразмерно мало у последње време до 2000-годишњице његовог рођења (марта 1958 г.).

Вилкинсонова књига има обилат садржај. Она се односи на разне периоде песничког живота, даје систематски преглед свих његових дела и осврће се детаљно на његов *Nachleben* кроз векове. На тај начин она постаје лектира која неосетно увлачи читаоца у све интимности живота и у све тајне стваралаштва овог, четвртог по реду, римског елегичара, који је овој врсти поезије дао реалистично и хумористично обележје, насупротив Проперцију, који јој је дао романтично, и Тибулу, који јој је дао идилично обојење (в. стр. 7).

Писац књиге приказује развитак песничког талента још од првих дана његовог писања. Он се нарочито подробно задржава, као што је и природно, на најважнијем Овидијевом делу, на *Метаморфозама*. Вилкинсон се осврће на став песник према религији и митологији, али највише се бави љубавним мотивима, који су песничка главна тема у првој и другој етапи његовог стваралаштва. Он говори доста о његовим друговима, савременим римским песницима, о његовим женама, нарочито трећој, која се показала достојном њега. Аутор истиче да је Овидијева битна карактеристика *humanitas*. Он се исцрпно бави и приликама под којим је велики песник био прогнан, премда ту није могао да нам каже нешто више него што смо о томе до сад чули. Он даје много података о песничком амбијенту у милетској колонији на доњем Дунаву Томима односно Томиди. Али нарочито треба нагласити ауторов приказ дејства Овидијеве поезије за време средњег века и ренесансе, које је од већег значаја. Поводом тога он лепо примећује: „But to explore the fortunes of Ovid in Renaissance Europe as a whole would be the work of more than a lifetime“.

Књига је намењена читаоцима који нису стручњаци и не знају латински језик, те су отуд сви цитати у њој на енглеском језику. Књига је, дакле, врло популарно изложена, и излишно је у њој тражити нешто ново. Усталом то њој и није био циљ. Превевши многа одабрана места из Овидијеве поезије, писац је, као што и сам каже, дао антологију своје врсте.

У свем овом материјалу аутор се тако добро сналази и креће као да је код своје куће. Он зналачки објашњава грчке и римске књижевне прилике. Он брани, још једном више, песника од приговора да су његова дела из младости порнографска (в. стр. 51). Вилкинсон не пропушта да подвуче благотворни утицај александриске поезије на римске песнике. Поводом *Фасија* аутор наводи (112 стр.) да је Овидије користио слична дела Калимаха, Арата и Проперција, који је као гесло у тој страни рада истицао: „Опеваћу свете обреде и дане и стара имена места“.

Једино би се писцу могло замерити што своју књигу није снабдео извесним илустрацијама. Тиме би она постала још приснија читаоцу.

Б. М. Сиџановић, Скопље.

ГРЧКО-БЪЛГАРСКИ РЕЧНИК (ΛΕΞΙΚΟΝ ΕΛΛΗΝΟΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΝ). Съставители: М. Филипова-Байрова, М. Балджиџев, М. Бойџон, Ив. Дуйчев, К. Илков, А. Коджаџев, [В. Лазарџис], Ай. Михайлов и Л. Рукџов. Редактори: Чл.-кор. В. Бешевлиџев, акад. Вл. Георџев и М. Филипова-Байрова. Издание на Българската академия на науките, София, 1957, стр. 588,8°.

Првиот грчко-бугарски речник, како што е одбележено во *Прегледовој*, датира уште од 1835 г. Во меѓувреме биле отпечатени неколку грчко-бугарски речници кои, по обем и содржина, не одговарале веќе на сè поголемите потреби за изучување на грчкиот јазик. Во поранешните речници, спрема тврдењето на авторите, во најголемиот свој дел, бил одразен застарениот литературен јазик, тнр. к а т р е в у с а, кој не можел да биде „меродавен“ за изучување на грчкиот бит, литература и култура. Затоа, се пристапило кон изработка на грчко-бугарски речник кој би опфатил голем дел од лексичкото богатство на живиот современ грчки јазик — д и м о т и к и.

Работата над речников започнала во 1952 год. и во неговото составување зеле учество девет души меѓу кои и двајца Грци „на кои им беше ставено во задача да го изработат списокот на зборовите за речникот“. Поради технички причини печатењето се одолжило доста. Речникот содржи околу 40.000 зборови и со самото тоа се определува и неговиот обем кој, за разлика од поранешните, е доста голем, но не и толкав за да го опфати огромниот дел од грчкото лексичко богатство.

При составувањето на речников биле исползувани седум речници излезени во поново време.

Во упатствата за користење на речников е подвлечен фактот дека речников не е полн и затоа авторите, иако си поставиле за задача да дадат пополн пообеман и поквалитетен речник, наспроти сите претходни, поради разни причини не сметале дека ги исцрпеле сите можности за постигнување голем успех. Но, и покрај својата непотполност, речникот претставува успех и тоа од неколку аспекти: 1. Тој е пополн од сите досегашни; 2. Во него се опфатени, главно, зборовите од народниот, говорен грчки јазик кои се во жива употреба денес и 3. Паралелно, иако во помал обем, се даваат и форми кои спаѓаат во катаревуса.

Во *Преглоровој* е нагласено дека на составувачите особена тешкотија им причинил фактот што меѓу димотики и катаревуса не постои јасна граница и често се доаѓа до недоумица кога треба да се определи даден збор во кој од двата јазика припаѓа, поготово што и во грчките речници, по кажувањето на авторите, нема единство. Во тој поглед забелешката на авторите е разбирлива и, донекаде, ја оправдува несигурноста во определувањето на зборовите. Ова треба да се смета за оправдана околност кога се има предвид со кои речници се служеле авторите. Штета е што составувачите не можеле да дојдат до големиот речник на Д. Димитракос *Μέγα λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης*, отпечатен во Атина 1949—1952 г. (том I—IX), кој во определувањето на зборовите има дадено многу јасен преглед.

Илустративниот материјал е сведен на минимум и даден е, со малку исклучоци, на живиот јазик.

Зборовите што се употребуваат само во димотики придружени се со ѕвездичка(*), а оние што се употребуваат само во катаревуса со знакот κ. Кога зборот се јавува и во двата јазика, преводот се дава само за оној од димотики, додека покрај зборот што спаѓа во катаревуса стои ознаката *бж.* (=види), упатувајќи на соодветната форма од димотики, на пр. *ἀβεβαίωτης бж. ἀβεβαίωτης* итн. Од ова се гледа правилниот став на авторите во врска со истакнувањето на живиот јазик (димотики) наспроти застарениот книшки јазик (катаревуса) кој, во буквална смисла, се идентификува со поимот „литературен јазик“ (Гриците за нашиот поим „литературен јазик“ го употребуваат терминот *λογοτεχνική γλώσσα* или *γλώσσα τῆς λογοτεχνίας*, додека под поимот „катаревуса“ треба да се подразбере јазикот на научните дела, школските учебници, радиовестите, дневниот печат и сл.).

Генитивната наставка се обележува само кај именките од катаревуса и кај оние што спаѓаат во твр. *impratisyllaba*, а би било корисно да се обележува кај сите.

Одлично се дадени именките од ср. род кои, во речникот, завршуваат на -ο(ν). Финалното -ν насекаде се става во заграда, што е напално на место, и со самото тоа разграничувањето на наставките станува многу јасно.

Кон прашањето за утврдување на придавските наставки се пристапило студиозно. На прво место се даваат наставките за димотики, а потоа, во заграда, оние за катаревуса. Таму каде што наставките за м. и ж. род се исти и во двата јазика, наставката за ср. род, едноставно, се дава со -ν во заграда со кое се постигнува прегледност која јасно укажува на тоа дека придавската форма со -ο на крајот спаѓа во димотики, а онаа со наставката -ον во катаревуса.

Во врска со заменските форми може да се забележи дека покрај формата *τοσοῦτος -αὐτῆ -οῦτος*, која не е придружена од знакот κ., стои знак кој упатува на формата *τόσος*, а неа ја нема во речникот. Тоа е пропуст.

Најслабо обработена, одн. најнепотполна е партијата за прилозите, особено оние кои потекнуваат од придавки. Повеќето прилози, што се дадени во речникот, по форма спаѓаат во катаревуса, но се употребуваат и во живиот

јазик. Со обзир на оградувањето што го истакнаа авторите во „Указанија. .“, во врска со непотполноста на речникот тоа, сепак, не може да се земе за голем пропуст.

Во речникот се среќаваат и зборови кои и во катаревуса многу ретко се употребуваат. Тоа се зборови позајмени од стариот јазик, а не се обележени со знакот κ., на пр. οἰκτεῖρω, διηνεκῆς, διῆσταμαί, ἕως (= зора), ἀϊδίως, ἐλαύνω, ἐνθάδε, οὐς, τίκτω, τηλικούτος, τοσάκις и др.

При крајот од речникот даден е список за најупотребливите грчки кратенки. Објасненијата, дадени во заграда, се во димотики, со извесни недоследности, на пр. за кратенката ПΔΕΓ се дава објаснението: Πανελλήνιος Δημοκρατική Ένωσή (-σις) Γυναικῶν каде првиот збор е даден во катаревуса наместо во димотики: Πανελλήνια, како, впрочем, правилно е одбележен во речникот.

Веднаш потоа се дава и список на поважните географски и сопствени имиња.

Воопшто, речников е добро составен и, без сомнение, ќе одигра корисна улога како солидно помагало.

Ј. Филовски, Скопје.

БЪЛГАРСКО-ГРЪЦКИ РЕЧНИК (ΒΟΥΛΓΑΡΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ). Съставители: *К. Илков, Д. К. Марицас, Ай. Михайлов, Д. И. Пейчикив.* Редактори: *Вл. Георгиев и М. Филипова-Байрова.* Издателство на Българската академия на науките. София, 1960, стр. 1472, 8°.

Овој речник претставува, несомнено, придонес во изучувањето на современите грчки јазик. Обемот, техничката страна и квалитетот се на висина.

Учеството на голем број лица, било како составувачи било како редактори, укажува на сериозноста со која се пришло кон работата.

Во *Преглоророй* е подвлечен фактот дека, поради историските врски и тесните соседски односи, произлегла и потребата од еден голем бугарско-грчки речник кој би требало да ја пополни празнината што се чувствувала од поодамна, макар што првиот обид за составување бугарско-грчки речник бил направен уште во 1849 г.

Работата над речников започнала во 1956 г. и во неговото составување зеле учество 4 соработници на Институтот за бугарски јазик при Бугарската академија на науките од кои двајца Бугари и двајца Грци под раководството на акад. Владимир Георгиев и сораб. М. Филипова-Байрова.

Одолжувањето на работата уследило поради тешкотиите со кои се сретнала екипата составувачи, која немала доволно податоци за состојбата на „грчкото јазикознание и грчката лексикологија и лексикографија“ и располагала со малку грчка литература.

При составувањето на речников биле исползувани 9 речници од кои 3 отпечатени во Софија а 6 во Атина.

Во *Указанија за изйолзуване на речника* дадени се објасненија како да се користи речникот. Имено, преводот на секој збор се дава по граматичките и стилистичките белешки, одделувајќи го секое значење со точка, додека нијансите во значењата се одделуваат со горна точка (грчкиот знак за точка и записка).

При преведувањето се дава „на прво место најактуелното, најсовременото значење, а застарените, дијалектните и архаичните се даваат поназад“.

За правилно ориентирање, со соодветни белешки, скратеници на грчки, се означува ограничувањето на значењата во одредена област и се определуваат „специјалните термини и значења на одделни многузначни зборови“.

Што се однесува до работата на самиот речник, треба да се каже дека таа е извршена со голема грижливост и заслужува внимание и пофалби. Имено, материјалот, невообичаено многу богат, е одлично распределен. На прво место, при преводот на секој бугарски збор, се дава формата од живиот, говорниот јазик — д и м о т и к и, и тоа онаа што е најчеста, највообичаена, потоа се даваат и сите други поважни форми кои се употребуваат во живиот јазик и дури после се дава и формата која се употребува во застарениот литературен јазик, а пред неа стои буквата κ. (= катаревуса). Оваа појава е нова, барем што се однесува